

Ks. Marek Jagodziński¹

Do czego potrzebne są w Kościele synody lokalne?

Wstęp

Ponowne odkrycie elementu synodalnego przez ostatni Sobór jako konstytutywnego znamienia Kościoła na wszystkich płaszczyznach jego urzeczywistniania się opiera się na odnowionym w duchu eklezjologii patrystycznej pojmowaniu Kościoła jako komunii wiernych lub komunii Kościołów². Spowodowało to skorygowanie panującego w drugim tysiącleciu na Zachodzie jednostronnie „chrystologicznego” uzasadniania istoty i początku Kościoła, prowadzącego w praktyce do jego wyłącznie hierarchicznego i centralistycznego obrazu³ oraz zapoczątkowało poszerzenie tych kwestii w kierunku trynitarnego ufundowania Kościoła jako uformowanego przez Ducha Świętego odbicia Komunii wewnątrztrynitarnej w jej jedności i wielości osób Ojca, Syna i Ducha Świętego (por. KK 4, DE 2). Decydujące konsekwencje takiego rozumienia Kościoła przyniosły ze sobą z jednej strony uznanie podmiotowości wszystkich wiernych (kapłaństwa wspólnego, równości w budowaniu Ciała Chrystusa, nieomylnego zmysłu wiary) – co spowodowało także wzmocnienie udziału świeckich w nowych formach synodalności, a z drugiej strony dowartościowanie Kościołów lokalnych, które – we wzajemnym powiązaniu z Kościołem powszechnym – traktowane są jako Kościoły w pełnym znaczeniu tego słowa⁴. W czasie ostatniego soboru powszechnego pojawiało się nawet pytanie, czy w Kościele katolickim nie powinno zaistnieć coś w rodzaju „nieprzerwanego synodu”, który pomagałby papieżowi i nieprzerwanie łączył zasadę prymatu z zasadą kolegalności⁵.

¹ Profesor doktor habilitowany. Teolog dogmatyk, pracownik Katedry Teologii Prawosławnej w Sekcji Ekumenizmu na Wydziale Teologii KUL, wykładowca WSD w Radomiu. Redaktor naukowy serii wydawniczych „Radomska Biblioteka Teologiczna” i „Theologia Radomiensis”, specjalizuje się w teologii komunikacji i komunii. Adres e-mail: ksemjot@tlen.pl.

² Por. np. M. Jagodziński, *Eklezjalne kształty komunii*, Radom 2012, s. 20-22.

³ Zob. S. Napiórkowski, *Kolegalność*, w: *Encyklopedia Katolicka*, t. 9, red. A. Szostek i in., Lublin 2002, k. 322-324.

⁴ Por. M. Kehl, *A. Synode, Synodalität. II. Systematisch-theologisch*, w: *Lexikon für Theologie und Kirche*, red. W. Kasper i in., t. 9, Freiburg – Basel – Rom – Wien 32000, k. 1187n; M. Jagodziński, *Personalistyczno-komunijne wymiary kolegalności – synodalności w Kościele*, „Studia Teologii Dogmatycznej” 5 (2019), s. 42.

⁵ J. Ratzinger, *Pytania dotyczące struktury i zadań synodu biskupów*, [w:] tenże, *Kościół – znak wśród narodów. Pisma eklezjologiczne i ekumeniczne* („Opera omnia” t. VIII/1,

1. Tradycyjne rozumienie synodalności

Analiza dziejów instytucji synodów diecezjalnych ukazuje, że potrzeba takich zebrań istniała już od pierwszych wieków Kościoła. Podyktowane potrzebą czasów nieformalne zebrania duchowieństwa stopniowo przerodziły się w prawnie uregulowaną instytucję. Troska o synody diecezjalne wyrażona została na wielu soborach powszechnych, które zwracały uwagę, by pielęgnować tę instytucję ważną dla poszczególnych Kościołów lokalnych. Nawiązując do wypowiedzi św. Jana Chryzostoma, że „Kościół i Synod są synonimami”, papież Franciszek podkreśla, iż fundamentalnym źródłem synodalności Kościoła⁶ jest namaszczenie chrzcielne wszystkich chrześcijan, dzięki któremu istnieje zmysł wiary Ludu Bożego (*sensus fidei*) (por. KDK nr 12). Zmartwychwstały Pan prowadzi go bowiem i mówi do wszystkich ochrzczonych, z czego wynika, że aby poznać wolę Bożą, potrzeba dialogu wzajemnego słuchania siebie⁷.

W eklezjologii prawosławnej istotą Kościoła, jego dążenie do prawdy (przez współdziałanie z Duchem Świętym na soborach i synodach) i trwanie w niej, życie sakramentalne, rolę struktur oraz instytucji eklezjalnych, autorytet i wolność w Kościele wyraża się za pomocą zasad wspólnoty (*koinonia*), synodalności i soborowości. Nawiązanie do wspólnotowej koncepcji poznania – podejmowania wiążących decyzji w sposób synodalny – i przeżywania wiary chrześcijańskiej podkreśla organiczną jedność świadomości ludzi oraz doniosłość całej wspólnoty ludu Bożego złożonej z hierarchii i laikatu. Przekazywanie doświadczenia duchowego i myśli teologicznej oraz wzajemne korygowanie braków i uchybień ma w ujęciu prawosławia zapobiegać uniformizmowi, centralizmowi, jurydyzmowi i autorytaryzmowi. Ponieważ, według prawosławia, najlepszym stróżem ortodoksji jest człowiek przeniknięty mocą Ducha Świętego a nie instytucje kościelne, żaden biskup nie cieszy się przywilejem nieomylności, a konfrontacja z innymi biskupami w nauczaniu jest potrzebna jako kryterium zgodności i jedności oraz znak obecności i działania Ducha Świętego we wspólnocie wierzących. Kościół pierwotny żył takim życiem „soborowym”, nie znając jeszcze instytucji soborów i dzięki działaniu Ducha Świętego ustalił kanon Pisma Świętego oraz istotne elementy obrzędów liturgicznych. Pod Jego działaniem pozostaje według tej wizji nie tylko zgoda biskupów na soborze, ale także recepcja orzeczeń soborowych przez całą wspólnotę Kościoła⁸.

red. K. Gózdź, M. Górecka, tłum. W. Szymona) Lublin 2013, s. 511.

⁶ Por. M. Olszewski, *Rola kolegialności i synodalności w budowaniu wspólnoty eklezjalnej w świetle posoborowych dokumentów Kościoła*, „Studia Teologii Dogmatycznej” 5 (2019), s. 105-107.

⁷ Por. J. Kupczak, *Kolegialność i synodalność w Kościele*, „Studia Teologii Dogmatycznej” 5 (2019), s. 5n.

⁸ Por. W. Hryniewicz, *Eklezjologia. II. W teologii prawosławnej*, w: *Encyklopedia Katolicka*, t. 4, red. R. Łukaszyk i in., Lublin 1983, k. 783n. Na temat recepcji prawdy zob. tenże,

Do struktur kolegialnych w Kościele należą synody: Synod Biskupów i synody partykularne (prowincjalne i plenarne)⁹, a także w analogiczny sposób struktury istniejące na poziomie diecezjalnym. Organiczna komunია kościelna i duchowość komunii ma sprzyjać docenieniu przez biskupa struktur aktywnej współpracy wiernych działających zgodnie z prawem kanonicznym¹⁰.

2. Próba pneumatologicznego poszerzenia koncepcji synodalności

Ks. Grzegorz Strzelczyk, w nawiązaniu do ontologii synodalności Eugenio Corecco¹¹, chce zdystansować się w swoim rozumieniu synodalności od formy prawnych konotacji związanych z „kolegialnością” i niefortunnie – jego zdaniem – zredukowanych do sfery aktów kolegialnego sprawowania władzy w Kościele. Uważa, że synodalność wprowadza nas raczej w bardziej teologiczny wymiar tajemnicy Kościoła jako komunii i podkreśla specyficzny aspekt życia kolegialnego, który nie jest całkowicie opisany przez prawo kanoniczne, a może nawet jest komponentem istoty jedności kościelnej: kiedy konieczne jest podjęcie decyzji dotyczącej wspólnoty (na różnych poziomach kościelnych i niezależnie od tego, czy ostateczną decyzję musi podjąć jedna osoba, czy kolegialnie – w ściśle kanonicznym znaczeniu tego słowa) i proces wspólnotowego rozeznania woli Bożej (w nadzwyczajnych warunkach ten proces może być „chroniony” przez charyzmat nieomyślności, ale w zwykłych warunkach podlega wszystkim słabościom ludzkiego rozeznania). Podobnie jak E. Corecco, Strzelczyk uważa, że wszystkie formy wspólnego rozeznawania i podejmowania decyzji w Kościele, nawet gdy dotyczą wyłącznie organów doradczych, także pozainstytucjonalnych i zgromadzeń tymczasowych (w tym zakresie decyduje przedmiot obrad wspólnotowych, a nie formalny status zgromadzeń) są (a przynajmniej mogą być) przejawami synodalności. Strzelczyk zaznacza jednak, że wspomniana „ontologia synodalności” E. Corecco jest dla niego raczej tylko inspiracją niż punktem odniesienia, ponieważ brakuje jej fundamentalnego wymiaru pneumatologicznego¹². Trzeba w tym momencie

Hermeneutyka w dialogu. Szkice teologiczno-ekumeniczne, Opole 1998, s. 123-190. Por. M. Jagodziński, *Personalistyczno-komunijne wymiary kolegialności – synodalności w Kościele*, s. 43n.

⁹ Por. W. Góralski, *Struktury kolegialne w Kościele*, „Studia Teologii Dogmatycznej” 5 (2019), s. 24-29.

¹⁰ Por. Kongregacja Biskupów, *Dyrektorium „Apostolorum successores”* (2004), nr 165.

¹¹ *Ontologia della sinodalità*, w: tenże, *Ius et communio: scritti di diritto canonico*, Casale Monferrato, Lugano 1997.

¹² Por. G. Strzelczyk, *Synodality: An Epiphany of the Spirit*, „Studia Teologii Dogmatycznej” 5 (2019), s. 139n. “Secondly, in this study, we can understand ‘epiphany’ to mean what the Catholic Encyclopedia states: ‘the revelation of the sacred by means of a reality that is different from it or with which it identifies.’ It is important to point out, however, that this entry mentions theophany and Christophany but says nothing about epiphany in relation to the Third Person of the Trinity. In this context, my considerations can contribute to the Christian understanding of epiphany” (tamże, s. 140n).

zgodzić się także z dalszą uwagą Strzelczyka, że niestety współczesna eklezjologia dogmatyczna omawia synodalność, a zwłaszcza jej przebieg w postaci synodu, raczej oszczędnie, jeśli w ogóle, i wydaje się, że dogmatycy oddali tu pole gry kanonistom¹³.

Trzeba więc rzeczywiście podkreślić, że fenomen synodalności, który jest częścią praktyki kościelnej opisywanej w terminach zarządzania wspólnotą, nie jest wyłącznie i przede wszystkim ludzkim działaniem administracyjnym i powinien być kojarzony z możliwością objawienia się w nim Ducha Świętego. Inaczej mówiąc – każde zgromadzenie, w którym realizuje się (przynajmniej potencjalnie) synodalność Kościoła, jest objawieniem się Ducha Świętego – a przynajmniej oczekiwanie na to objawienie powinno być powodem tego zgromadzenia. Przecież naprawdę Duch Święty prowadzi i będzie prowadził Kościół przez wieki¹⁴.

3. Cele i zadania synodu diecezjalnego

Analiza dziejów synodów diecezjalnych ukazuje, że potrzeba takich zebrań istniała już od pierwszych wieków Kościoła. Podyktowane potrzebą czasów nieformalne zebrania duchowieństwa stopniowo przerodziły się w prawnie uregulowaną instytucję. Początki instytucji synodu diecezjalnego w Kościele zachodnim sięgają VI wieku. Troska o synody diecezjalne wyrażona została na wielu soborach powszechnych, które zwracały uwagę, by pielęgnować tę instytucję bardzo ważną dla Kościołów lokalnych¹⁵.

¹³ Por. tamże, 141.

¹⁴ Por. tamże, s. 141n: „when we speak about the ‘life of the Church,’ we are referring to the ways in which it is tangibly manifested broadly from the universal Church to narrowly in the everyday life of a diocese, parish, or even small ecclesial communities. And, if we ask how the Spirit’s influence is accomplished in practice, then we arrive at a point that is essential to our considerations: saying that the Holy Spirit guides the Church implies that the Spirit actively participates in the human decision-making process. In other words, the Spirit seeks to reveal to the community God’s plan for it, while the community—on its part—has the opportunity to discern, understand, and put the Holy Spirit’s inspiration into practice” (tamże, 142). Por. tamże, s. 142-148.

¹⁵ Por. K. Rogala, *Synod diecezjalny, jego historia, struktura i znaczenie w Kościele (refleksja kanoniczno-pastoralna)*, „Warszawskie Studia Pastoralne UKSW” 4 (2015), s. 166n. Dla ukształtowania się synodu diecezjalnego niewątpliwie znaczenie miał fakt, iż od IV w. na Zachodzie proces ewangelizacji zaczął rozprzestrzeniać się na tereny wiejskie – odległe od siedzib biskupów, co wiązało się z powstaniem nowych parafii. Stwarzało on więc konieczność organizowania przez biskupów cyklicznych zgromadzeń, na których mogliby oni spotykać się ze swoimi presbiterami. Świadectwami istnienia synodu diecezjalnego dysponujemy począwszy od VI w. Od VII w. mamy do czynienia ze stabilizowaniem się tej instytucji oraz kształtowaniem się jej kanonicznego charakteru. Służyła ona przede wszystkim promulgowaniu dekretów synodów prowincjonalnych, wyjaśnianiu kanonów, a także rozstrzyganiu spraw sądowych i administracyjnych. Zwolywanie synodów stawało się coraz bardziej powszechne. W IX w. w niektórych diecezjach synod obradował regularnie dwa razy w roku. Brakowało jednak uniwersalnych norm odnoszących się do tej instytucji. Próby zebrania istniejących tradycji podjął się Gracjan. Synody zwolywano m. in. w celach duszpasterskich, poprawy obyczajów wśród duchowieństwa, walki z zeświecczeniem życia kościelnego. Były one również odpowiedzią na bieżące problemy. Grzegorz

Na szczycie struktur kolegialnych Kościoła miejsce uprzywilejowane zajmuje właśnie synod diecezjalny¹⁶, który ma wymiar aktu władzy biskupiej oraz jest wydarzeniem i przejawem komunii¹⁷. Synod ma służyć zastosowaniu i adaptacji prawa Kościoła powszechnego do partykularnej sytuacji diecezji. Ma wskazywać na metody, które powinny być adoptowane do działań apostołskich w diecezji, pokonywania trudności w apostołowaniu i kierowaniu diecezją, inspirowania działań i inicjatyw natury ogólnej, proponowania zdrowej nauki oraz korygowania ewentualnych błędów w wierze lub moralności¹⁸. II Sobór Watykański nie przedstawił konkretnych wytycznych dotyczących synodu diecezjalnego, wyraził jedynie życzenie, aby instytucje soborów i synodów nabrały nowej mocy, dzięki czemu można byłoby należycie i skutecznie zatroszczyć się o wzrost wiary i zachowanie karność w różnych Kościołach – stosownie do okoliczności i czasu¹⁹.

Synod diecezjalny ma przyszłość w Kościele. *Directorium generale de cura animarum ad usum dioecesium antistitum* (1971) nazywa go uroczystą posługą biskupa wobec zebranego w jedną całość kleru i laikatu, dokonywaną przy pomocy biegłych w nauce teologicznej i pastoralnej w celu wydania ustaw dotyczących życia duchowieństwa i ludu chrześcijańskiego. Celem synodu jest poinformowanie ich o stanie religijnym i pastoralnym diecezji, przedłożenie do rozwiązania trudności apostołstwa i zarządu, rozpatrzenie z nimi dzieł i inicjatyw, przyjęcie od nich informacji, sugestii i rad oraz poddanie wspólnemu omówieniu spraw, które wydają się pożyteczne

XI podkreślił znaczenie synodu diecezjalnego w życiu Kościołów partykularnych. Papież przypomniał, iż rolą synodu diecezjalnego jest nie tylko promulgowanie dekretów innych synodów, ale także wypracowywanie własnych rozwiązań pastoralnych. Sobór Trydencki w instytucji synodu diecezjalnego widział przede wszystkim narzędzie reformy Kościoła (por. D. Szczepaniak, *Rola synodów diecezjalnych w procesie posoborowej odnowy Kościoła na przykładzie przepowiadania słowa Bożego w polskich statutach synodalnych w latach 2000-2012*, „Kortowski Przegląd Prawniczy”, s. 38n (<https://wpia.uwm.edu.pl/czasopisma/sites/default/files/uploads/KPP/2015/1/42-50.pdf> [8.10.2020])).

¹⁶ Por. W. Wójcik, *Synod diecezjalny w nowym Kodeksie Prawa Kanonicznego*, „Prawo Kanoniczne” 29 (1986) nr 1-2, s. 123n.

¹⁷ Por. tamże, nr 166n. Zob. np. *Czynić diecezję domem i szkołą komunii. II Synod Diecezji Radomskiej*, red. P. Turzyński, S. Czajka, M. Jagodziński, S. Łabendowicz, Radom 2020.

¹⁸ Por. tamże, nr 168; W. Góralski, *Struktury kolegialne w Kościele*, s. 35n.

¹⁹ Por. M. Sitarz, *Synod. I. W Kościele rzymskokatolickim*, [w:] *Encyklopedia katolicka*, t. XVIII, red. E. Gigilewicz i in., Lublin 2013, k. 1339-1341. W. Wójcik pisał, że „synod diecezjalny nie odnalazł jeszcze swojej nowej funkcji, gdyż działające rady na terenie diecezji a z drugiej strony konferencje biskupów na terenie ponaddiecezjalnym będą go w jakimś stopniu zastępować i trudności będą się niewątpliwie wylaniać przy koordynacji prac, to jednak należy zwrócić uwagę, że synod zwoływany jest w znacznie dłuższych odstępach czasu, obejmuje większą liczbę uczestników i ma charakter uroczysty. Z tych względów innego rodzaju są jego dorady i postanowienia niż niewielkich gremiów, zbierających się doraźnie na wezwanie biskupa. Tak samo inne jest przygotowywanie synodu niż przygotowanie posiedzeń wspomnianych gremiów doradczych. Wynika stąd wnioski, że przedmiotem obrad synodalnych winny być sprawy więcej doniosłe i więcej długofalowe” (*Synod diecezjalny w nowym Kodeksie Prawa Kanonicznego*, s. 112).

dla dalszego życia apostołatu w społeczności chrześcijańskiej²⁰. Synod diecezjalny nie wypełnia już dzisiaj zadań administracyjnych, a jego szanse mogłyby leżeć w tym, że jednoczy wszystkie części Ludu Bożego – służby, grupy i inicjatywy – oraz naświetla i służy biskupowi radą – w sposób zasadniczy i całościowy – przy rozwiązywaniu wielkich problemów diecezji²¹.

Z definicji *Kodeksu Prawa Kanonicznego* wynika, że głównym zadaniem synodu jest dobro całej wspólnoty diecezjalnej (por. kan. 460). Chodzi tu o dobro zbawcze, religijno-moralne, duchowe a także nadprzyrodzone. Kodeks nie zagłębiał się w szczegółowe określenie zadań synodu, gdyż znajdują się one w instrukcji *Ecclesiae imago* (1973). Ustawodawca w sposób domyślny odsyła organizatorów synodu do zapoznania się z wymienionymi tam celami. W świetle tej instrukcji synod diecezjalny powinien: skorygować błędy w zakresie doktryny i obyczajów, jeśli się takie ujawniają w diecezji; dostosować do lokalnych warunków przepisy i normy Kościoła powszechnego; wytyczyć drogę i sposoby pracy apostołskiej diecezji; rozwiązać trudności dotyczące apostołstwa i zarządu diecezją; pobudzić dzieła i poczynania o charakterze ogólnym; stworzyć okazję do sprawowania specjalnych nabożeństw, które przyczynią się do ożywienia wiary, pobożności i gorliwości apostołskiej; odnowić całe życie diecezji oraz jej instytucje. Wymienione zadania synodu diecezjalnego nie mają mocy norm prawnych i nie stanowią wyczerpującego ich katalogu. Mają raczej charakter dyrektyw i wyjaśnień. Są sugestiami i wizjami, pomocniczymi regułami interpretacji norm kodeksowych, które Kościół kieruje ku biskupom i przez które wyjawia swoje oczekiwanie, żeby synody, oprócz tradycyjnego profilu prawnego, mogły nabrać także charakteru pastoralnego²².

4. Cele synodów według Josepha Ratzingera

Pisząc o strukturze i zadaniach synodu biskupów, J. Ratzinger formułuje również odpowiedź na pytanie, do czego w praktyce mogą służyć synody. Cytowana niżej jego wypowiedź dotyczy wprawdzie synodu biskupów, ale można w niej znaleźć istotne i konkretne spostrzeżenia, które mogą być bardzo pomocne w odpowiedzi o sens i cel przeprowadzania synodów partykularnych.

4.1. Informacja wzajemna

Głównym zadaniem synodu jest niewątpliwie – podkreśla Ratzinger – wzajemne informowanie się, które oczywiście ma na celu coś więcej niż zwykłą wymianę nowinek, o których można się dowiedzieć również

²⁰ Por. tamże, s. 112n.

²¹ Por. tamże, s. 129.

²² Por. K. Rogala, *Synod diecezjalny, jego historia, struktura i znaczenie w Kościele (refleksja kanoniczno-pastoralna)*, s. 161n.

z mediów. Ma ono na celu wzajemne uczenie się rozumienia myśli, działania, pilnych spraw i trudności ludzi. Takie wzajemne informowanie się o uczeniu się myślenia i mówienia jako zdolności wspólnego działania staje się procesem dzielenia się prawdą, dojrzewaniem szeroko rozumianego poznania ludzi i każdorazowego kontekstu ich życia, żeby znać ich problemy i być przez nich rozpoznawanym w działaniu Kościoła partykularnego²³.

4.2. Wzajemna korekta

Wspomniane wzajemne informowanie się prowadzi także do wzajemnego korygowania się. Trzeba bowiem koniecznie usuwać wzajemną nieznajomość i brak rozumienia lub rozumienie błędne. Jeśli dialog synodalny ma być procesem dzielenia się prawdą, dojrzewaniem, to nie powinny dla niego istnieć żadne inne nienaruszalne rzeczywistości poza samą prawdą wiary. Coraz głębsze wnikanie w tę prawdę domaga się gotowości do uczenia się: przyjmowania faktu odmienności, sprawdzania tego, co pochodzi od nas samych i – w razie potrzeby – zmieniania tego. Ratzinger zauważa, że każdy, kto już kiedyś brał udział w synodzie, wie, iż coś takiego właśnie dzieje się tam i że jest to najpiękniejsze doświadczenie synodu jako dosłownie „wspólnej drogi”. „Upominanie” (*correptio*) oznacza według tradycji apostoelskiej albo wzajemne upomnienie braterskie, albo wzajemne upominanie się Kościołów partykularnych, albo napominanie kierowane przez Kościół do świata. Taka prorocka posługa upominania wewnątrz Kościoła i na zewnątrz ma szczególne znaczenie właśnie w naszych czasach. Ratzinger uważa, że jest sprawą niecierpiącą zwłoki, żeby głos Kościoła powszechnego w sprawie wielkich problemów współczesnych przez pośrednictwo synodów stawał się czytelny i konkretnie słyszalny²⁴.

4.3. Rozwijanie i promocja

Mimo całej doniosłości elementu krytycznego w działaniu synodu on sam jeden nie wystarczy. Synod musi więc przede wszystkim budzić i umacniać pozytywne siły w samym Kościele i na zewnątrz oraz popierać wszelkie działania, które przyczyniają się do umacniania prawdy i miłości – i w ten sposób rodzą nadzieję. Ratzinger podkreśla, że wspólna praca dla Ewangelii w dzisiejszych czasach musi angażować wszystkie siły Kościoła, a ludzie oczekują od nas nie tyle dyskusji nad naszymi prawami, co wypływających z Ewangelii wysiłków podejmowanych dla zbawienia świata²⁵.

²³ J. Ratzinger, *Pytania dotyczące struktury i zadań synodu biskupów*, s. 525.

²⁴ Por. tamże.

²⁵ Por. tamże, s. 526.

5. Synodalna recepcja nauczania Kościoła

Formułując swoje stanowiska, synody partykularne stają się przy okazji świadkami recepcji nauczania kościelnego. Współczesne badania nad historią dogmatów ukazały, że w epoce patrystycznej orzeczenia soborów włączone były w szeroki nurt życia Kościoła, ich wymiar pojęciowy i słowny kształtował się pod wpływem życia wiarą całej wspólnoty chrześcijańskiej. Powodowało to, iż często w atmosferze zmagania i zamieszania dokonywał się proces, w czasie którego krystalizował się prawdziwy sens definicji oraz następowała jej stopniowa akceptacja ze strony wspólnoty Kościoła. Wśród oporów i kontrowersji wzrastało zrozumienie sensu, usiłowano sprecyzować pojęcia i usuwać niejasności – i te procesy trwają nawet aż do naszych czasów²⁶.

Recepcja nauczania wiary dotyczy także nauczania papieża i biskupów. Sensu, znaczenia i autorytetu tego nauczania nie da się oddzielić od sposobu przyjęcia, uznania i przeżywania go przez wspólnotę chrześcijańską. W tym procesie recepcji przejawia się więc także pełna napięcia relacja między magisterium Kościoła a aktywnym uczestnictwem całego Kościoła, która ma charakter dialektyczny i dialogiczny oraz domaga się zachowania równowagi między obydwoma tymi czynnikami²⁷.

Wewnętrzna natura takiego procesu recepcji nie da się opisać tylko w kategoriach posłuszeństwa czy prawa. Ma ona swoją własną wartość i wiąże się z samą rzeczywistością Kościoła jako komunii. Pojęcie recenzji należy więc do teologii komunii, a ta domaga się także teologii Kościoła partykularnego, pneumatologii, teologii Tradycji oraz zmysłu głębokiej koncyliarności Kościoła. Konstytucja dogmatyczna II Soboru Watykańskiego *Lumen gentium* (nr 12) przywołała do żywej świadomości Kościoła dwa elementy pierwotnej eklezjologii wspólnoty, które mają fundamentalne znaczenie w kwestii dowartościowania recepcji nauczania magisterium przez cały Kościół: pierwszy – cały Kościół nie może zbłądzić w wierze i drugi – zgodność (*consensus*) w wierze jest skutkiem działania Ducha Świętego jednoczącego Kościół²⁸.

²⁶ Por. W. Hryniewicz, *Hermeneutyka w dialogu. Szkice teologiczno-ekumeniczne*, s. 125n.

²⁷ Por. tamże, s. 127. Recepcja wynika również z samej koncepcji Kościoła jako komunii Kościołów lokalnych oraz z właściwie dowartościowanej pneumatologii, w świetle której Kościół Chrystusa jest równocześnie Kościołem Ducha Świętego, obdarzonym Jego różnorodnymi darami i charyzmatami. „Jedność doktryny może objawiać się w wielości i różnorodności; nie należy jej utożsamiać z uniformizmem doktrynalnym. Właściwie przebiegający proces recepcji danej interpretacji teologicznej domaga się więc ze strony magisterium Kościoła wielkiego respektu dla Kościołów lokalnych. Powinno ono jak najmniej wypowiadać się z autorytetem na temat zagadnień kontrowersyjnych i niewystarczająco jeszcze dojrzałych w świadomości poszczególnych Kościołów lokalnych. W wypadkach szczególnie doniosłych dla dobra wszystkich wierzących, w których chodzi o wydanie orzeczenia w sprawach wiary bądź obyczajów, dokument taki powinien być owocem dialogu i wymiany myśli z udziałem wszystkich Kościołów lokalnych” (tamże, s. 131).

²⁸ Por. tamże, s. 128.

Badania nad dziejami wczesnego Kościoła jasno wykazały, że zrozumienie sensu Objawienia jest nieoddzielne od przeżywanego we wspólnocie wiary zmysłu wiary wszystkich wierzących (*consensus fidelium*). Wydobywanie tego sensu podlegało zawsze procesowi recepcji oraz interpretacji, którego częścią są także wszelkiego rodzaju synody partykularne. W recepcji wyraża się stwierdzenie, uznanie i poświadczenie, że dane nauczanie odpowiada dobru Kościoła – w pewnym sensie dokonuje się w niej potwierdzenie tego nauczania i powiększenie jego mocy przekonywującej dzięki temu, iż zostało ono zaakceptowane przez Kościół²⁹.

Proces recepcji przez wspólnotę Kościoła ma również zastosowanie do pojawiających się interpretacji teologicznych. „Przyjęcie i potwierdzenie teologicznej interpretacji danej prawdy wiary przez całą wspólnotę wierzących stanowi wręcz jeden z istotnych sprawdzianów jej prawdziwości. Interpretacja wiary dokonuje się w obrębie wspólnoty kościelnej, która jest jej właściwym kontekstem. Wiara chrześcijańska jest z istoty swojej wiarą wspólnoty, swoistym *bonum commune*, wspólnym światem zainteresowań, języka oraz sposobu rozumienia rzeczywistości. Przepowiadanie oraz interpretacja Ewangelii dokonuje się w ramach rozległego, niejednokrotnie pełnego napięć procesu komunikacji i porozumienia, którego kontekstem jest cała wspólnota Kościoła”³⁰.

Żaden Kościół lokalny nie może sobie rościć pretensji do wyłącznie autentycznej interpretacji Ewangelii. Tylko we wzajemnej łączności i kolegialności Kościoły tworzą prawdziwą „wspólnotę interpretacji”. „Przyjęcie danej interpretacji teologicznej przez określony Kościół lokalny w oparciu o zrozumienie i przeżywanie wiary wyrastające z całego jego kontekstu życiowego jest już samo w sobie pewną wytyczną, świadczącą na korzyść danej interpretacji”³¹.

Streszczenie

Ponowne odkrycie elementu synodalnego związane jest z wizją Kościoła jako komunii. Przyniosło ono ze sobą uznanie podmiotowości wszystkich wiernych i dowartościowanie Kościołów lokalnych. Fundamentalnym źródłem synodalności Kościoła jest namaszczenie chrzcielne wszystkich chrześcijan, dzięki któremu istnieje też zmysł wiary Ludu Bożego. Organiczna komunია kościelna i duchowość komunii mają sprzyjać strukturom aktywnej współpracy wiernych. Synod diecezjalny ma służyć zastosowaniu i adaptacji prawa Kościoła powszechnego do partykularnej sytuacji diecezji; wskazywać metody działań apostołskich,

²⁹ Por. tamże, s. 128n.

³⁰ Tamże, s. 129. „Ważną rolę odgrywa w nim atmosfera otwartości i dialogu w Kościele, krytyka naukowa oraz swoboda dyskusji. Może się zdarzyć, iż nowa interpretacja teologiczna zostanie przyjęta przez znaczną, część wspólnoty Kościoła, napotyka jednak na opór ze strony reszty wierzących. Wyraża się w tym pewna dialektyka wiary wewnątrz wspólnoty kościelnej, którą magisterium powinno respektować. Dopiero po długim procesie dojrzewania i konfrontacji nowa interpretacja teologiczna albo znajdzie definitywne przyjęcie w Kościele, albo też zostanie odrzucona” (tamże, s. 130).

³¹ Tamże, s. 131.

pokonywania trudności, inspirowania działań i inicjatyw; proponować zdrową naukę oraz korygować błędy w wierze lub moralności. Synody diecezjalne nie wypełniają już dzisiaj zadań administracyjnych, ale mają jednoczyć i służyć pomocą. Na uwagę zasługują także próby pneumatologicznego poszerzenia ich koncepcji. Można także – w analogii do instytucji Synodu Biskupów – dostrzec ich funkcje informacji i korekty wzajemnej oraz rozwoju i promocji Kościoła, a także wspierania recepcji nauczania i praktyki kościelnej.

Słowa kluczowe: komunია, synodalność, synod diecezjalny, pneumatologia, recepcja

Title: What are local synods needed in the Church for?

Summary

The rediscovery of the synodal element is linked to the vision of the Church as communion. It brought with it the recognition of the subjectivity of all the faithful and the appreciation of local Churches. The fundamental source of the Church's synodality is the baptismal anointing of all Christians, thanks to which there is also a sense of faith of the People of God. Organic ecclesial communion and a spirituality of communion are to foster structures of active collaboration of the faithful. A diocesan synod is to apply and adapt the law of the universal Church to the particular situation of the diocese; to indicate methods of apostolic activities, to overcome difficulties, to inspire activities and initiatives; to propose sound science and correct mistakes in faith or morals. Diocesan synods no longer fulfill administrative tasks, but are intended to unite and help. Attempts to expand their concept pneumatologically are also worth mentioning. You can also perceive their functions of mutual information and correction, development and promotion of the Church, as well as supporting the reception of Church's teaching and practice.

Key words: communion, synodality, diocesan synod, pneumatology, reception

Bibliografia

1. Corecco E, *Ontologia della sinodalità*, [w:] tenże, *Ius et communio: scritti di diritto canonico*, Casale Monferrato, Lugano 1997.
2. *Czynić diecezję domem i szkołą komunii. II Synod Diecezji Radomskiej*, P. Turzyński, S. Czajka, M. Jagodziński, S. Łabendowicz (red.), Radom 2020. Góralski W., *Struktury kolegialne w Kościele*, „Studia Teologii Dogmatycznej” 5 (2019), s. 19-40.
3. Hryniewicz W., *Eklezjologia. II. W teologii prawosławnej*, w: *Encyklopedia Katolicka*, t. 4, R. Łukaszyk i in. (red.), Lublin 1983, k. 781-789.
4. Hryniewicz W., *Hermeneutyka w dialogu. Szkice teologiczno-ekumeniczne*, Opole 1998.
5. Jagodziński M., *Eklezjalne kształty komunii*, Radom 2012.

6. Jagodziński M., *Personalistyczno-komunijne wymiary kolegalności – synodalności w Kościele*, „Studia Teologii Dogmatycznej” 5 (2019), s. 41-54.
7. *Kodeks Prawa Kanonicznego* (1983).
8. Kongregacja Biskupów, *Direktorium „Apostolorum successores”* (2004).
9. Kongregacja Biskupów, *Directorium generale de cura animarum ad usum dioecesium antistitum* (1971).
10. Kongregacja Biskupów, *Direktorium „Ecclesiae imago”* (1973).
11. Kupczak J., *Kolegalność i synodalność w Kościele*, „Studia Teologii Dogmatycznej” 5 (2019), s. 5-7.
12. Napiórkowski S., *Kolegalność*, w: *Encyklopedia Katolicka*, t. 9, A. Szostek i in. (red.), Lublin 2002, k. 322-324.
13. Olszewski M., *Rola kolegalności i synodalności w budowaniu wspólnoty eklezjalnej w świetle posoborowych dokumentów Kościoła*, „Studia Teologii Dogmatycznej” 5 (2019), s. 103-112.
14. Ratzinger J., *Pytania dotyczące struktury i zadań synodu biskupów*, [w:] tenże, *Kościół – znak wśród narodów. Pisma eklezjologiczne i ekumeniczne* („Opera omnia” t. VIII/1, K. Góźdź, M. Górecka (red.), W. Szymona (tłum.)) Lublin 2013, s. 511-526.
15. Rogala K., *Synod diecezjalny, jego historia, struktura i znaczenie w Kościele (refleksja kanoniczno-pastoralna)*, „Warszawskie Studia Pastoralne UKSW” 4 (2015), s. 153-168.
16. Sitarz M., *Synod. I. W Kościele rzymskokatolickim*, [w:] *Encyklopedia katolicka*, t. XVIII, E. Gigilewicz i in. (red.), Lublin 2013, k. 1339-1341.
17. Sobór Watykański II, *Dekret o ekumenizmie „Unitatis redintegratio”* (1964).
18. Sobór Watykański II, *Konstytucja dogmatyczna o Kościele „Lumen gentium”* (1964).
19. Sobór Watykański II, *Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym „Gaudium et spes”* (1965).
20. Strzelczyk G., *Synodality: An Epiphany of the Spirit*, „Studia Teologii Dogmatycznej” 5 (2019), s. 139-148.
21. Szczepaniak D., *Rola synodów diecezjalnych w procesie posoborowej odnowy Kościoła na przykładzie przepowiadania słowa Bożego w polskich statutach synodalnych w latach 2000-2012*, „Kortowski Przegląd Prawniczy”, s. 38-46 (<https://wpia.uwm.edu.pl/czasopisma/sites/default/files/uploads/KPP/2015/1/42-50.pdf>[8.10.2020]).
22. Wójcik W., *Synod diecezjalny w nowym Kodeksie Prawa Kanonicznego*, „Prawo Kanoniczne” 29 (1986) nr 1-2, s. 93-131.